

TRANSPERSONER OCH DISKRIMINERING

**Seminarium för
Diskrimineringskommittén
onsdag 26 januari 2005**

Ett samarrangemang av:
Riksdagens HBT-Grupp • RFSL • Transvestitföreningen FPE-S

Sammanfattning

Transpersoner blir diskriminerade på grund av sitt **könsuttryck** och/eller sin **könsidentitet**. Med könsuttryck menas hur en person uttrycker eller uppfattas uttrycka ett visst socialt kön, till exempel med hjälp av kläder, kroppsspråk, smink eller frisyra. Med könsidentitet menas en persons mentala, alltså självupplevda kön. Könsidentiteten kan förändras över tid. Alla människor kan anses ha en könsidentitet och ett eller flera könsuttryck. Hos de flesta människor är dessa rent allmänmänskliga egenskaper så självklara att omgivningen inte ens märker av dem, medan de hos transpersoner utgör själva anledningen till att de uppfattas som annorlunda. Det är också därför dessa egenskaper kan ge upphov till diskriminering.

Ett diskrimineringskydd för transpersoner åstadkoms därför lämpligast genom att könsidentitet och könsuttryck införs som nya diskrimineringsgrunder i befintliga skrivningar om "kön". Begreppet skulle på så sätt definieras tydligare än i dag.

Könsdiskriminering bör omfatta alla situationer där en person utan saklig grund missgynnas av orsaker som på något sätt är relaterade till personens kön (enligt definitionen ovan).

Transpersoner kan råka ut för diskriminering av olika orsaker.

- För att de inte behandlas som den person de anser sig vara,
- För att omgivningen anser att de använder ett könsuttryck som inte "passar" för en man eller kvinna, de kanske använder exempelvis "fel" sorts kläder,
- För att de anses annorlunda eftersom de helt enkelt inte uppför sig som män respektive kvinnor,
- För att deras kroppar inte ser ut som en mans eller kvinnas kropp "ska" se ut.

Transpersoner är en heterogen grupp som består av människor med många vitt skilda behov och livssituationer. Det innebär att för vissa följer könsidentiteten könsuttrycket, för andra skiljer sig könsidentiteten från könsuttrycket, för ytterligare några står uttryck och identitet i motsatsförhållande till varandra. Hela tiden är det andra människor som bedömer, ser och tror sig veta vad de ser och för att ytterligare komplicera detta förändras dessutom uttryck och identitet över tid, hos en och samma person.

Innehåll

Inledning	4
Vilka är transpersoner?	5
Kön och genus	5
Gällande rätt	6
Diskriminering och osynlighet	6
Diskriminering inom olika områden	6
1. Arbetslivet	6
2. Utbildningsväsendet	7
3. Erbjudande av varor och tjänster	7
4. Socialtjänsten, kommunal service	8
5. Hälso- och sjukvård	8
Diskriminerande lagstiftning	9
Internationell Lagstiftning	9

Bilaga 1	Program , transseminarium
Bilaga 2	Kontaktinformation
Bilaga 3	Ordlista
Bilaga 4	Referenser, länkar, böcker & organisationer
Bilaga 5	Diskriminerings exempel

Inledning

Den 26 januari 2005 arrangerade riksdagens HBT-grupp tillsammans med RFSL och FPE-S ett seminarium (program, se bilaga 1) för Diskrimineringskommittén som bland annat har i uppdrag att överväga om ett skydd mot diskriminering av transpersoner bör införas.

Under tre och en halv timme ägnade sig ett 20-tal personer från kommittén åt att tillsammans med seminariegruppen (kontaktlista, se bilaga 2) diskutera och försöka förstå på vilket sätt transpersoner kan utsättas för diskriminering och hur det juridiskt ska kunna motverkas.

Detta kompendium försöker sammanfatta och förhoppningsvis komplettera det som avhandlades under seminariet. Vi hoppas också att texten ska klargöra ett och annat, men framför allt är det vår förhoppning att den ska leda till fortsatt diskussion och kontakt mellan kommittén och seminariegruppen.

Sverige, den 8 mars 2005

Vilka är transpersoner?

”Transpersoner” är en paraplyterm som omfattar alla individer vars könsidentitet och/eller könsuttryck tidvis eller alltid skiljer sig från normen för det kön som registrerats för dem vid födseln. Lite enklare uttryckt kan man säga att det handlar om människor som av andra inte uppfattas som ”riktiga” män eller kvinnor.

Att transperson är en paraplyterm betyder att det finns många olika sätt att vara transperson på. Begreppen och definitionerna är många (se bilaga 3, Ordlista), problematiken och livssituationerna olika. Den sexuella läggningen har varken med könsidentitet eller med könsuttryck att göra. Transpersoner är sannolikt hetero-, homo- och bis sexuella i lika stor utsträckning som den övriga befolkningen.

Kön och genus

Att vara transperson är inte en könsidentitet i sig utan flera olika sätt att förhålla sig till könsidentiteter och könsuttryck. Man kan därför inte säga ”män, kvinnor och transpersoner” eftersom även transpersoner är lika mycket, eller lika lite, män och kvinnor som alla andra. När vi i dagligt tal talar om kön preciserar vi sällan vad vi menar. För att bättre förstå transpersoners situation är det viktigt med en analys av kön som inkluderar transpersoners sätt att förhålla sig till samhällets syn på kön.

Förklaringsmodell av kön

För de allra flesta människor är det sociala könet detsamma som det biologiska. Man reflekterar helt enkelt inte över hur vi identifierar oss som män eller kvinnor eller vilka mekanismer som styr det. För transpersoner - där det biologiska könet inte alltid följer det sociala könet - blir det mer komplicerat. En transperson kan till exempel ha en manlig kropp, ett kvinnligt socialt kön och kvinnligt mentalt kön. Det biologiska och det mentala könet kan också följas åt, medan det sociala könet med hjälp av olika könsuttryck visar en annan del av personligheten.

En transpersons könsidentitet behöver inte heller följa gängse normer. Medan samhället tar för givet att alla antingen *är* män eller kvinnor kan transpersoner uppfatta sig som varandes både och eller ingetdera, som neutrala. De kan uppfatta det som om de alltid har samma könsidentitet eller som om den är mer flytande.

Kön som juridiskt begrepp

En människas juridiska kön bestäms av staten. Det finns något som heter ”registrerad könstillhörighet” och något som heter ”fastställd könstillhörighet”, där det senare har högre bäring eftersom en senare fastställd könstillhörighet gör den tidigare registrerade ogiltig. Om en person som anser sig diskriminerad verkligen också är det kan ibland bero på om hon av lagen anses inneha den tillhörighet som krävs.

När det gäller kön har det hittills inte varit aktuellt att fundera på vad som krävs för att en kvinna som anser sig könsdiskriminerad också ska anses vara kvinna. Hon anses per automatik vara det utifrån sin juridiska status. Det blir inte lika självklart när en icke-opererad man-till-kvinna-transsexuell anser sig vara diskriminerad för att hon inte har samma möjligheter som andra kvinnor, eftersom hon fortfarande har ett manligt personnummer. Det blir ännu mer uppenbart att kön inte är ett självklart begrepp om det handlar om en man-till-kvinna-transvestit som identifierar sig som kvinna de tre dagar i veckan hon lever som kvinna. Vad som i lagstiftningen avses med kön är alltså inte helt klarlagt¹ och begreppet är inte tydligt definierat i vare sig svensk rätt, Europarätt eller folkrätt. Också här är det principen att **könsidentiteten ska vara vägledande när man bedömer om en transperson ska betraktas som man, kvinna, både/och eller ingetdera.**

---

¹ se Lerwall, Lotta (2001, Könsdiskriminering - En analys av nationell och internationell rätt, lustus förlag, ISBN 91-7678 men också SOU 2004:31, Flyktingskap och relaterad förföljelse, kap.4.

Gällande rätt

Enligt dagens lagstiftning och praxis är det endast transsexuella som är skyddade mot diskriminering, och då enbart inom högskolan och arbetslivet. Enligt en prejudicerande dom i EG-domstolen räknas diskriminering på grund av att någon är transsexuell som könsdiskriminering och transsexuella omfattas därför av Jämställdhetslagen och Lagen om likabehandling av studenter i högskolan. Det fall som är prejudicerande är PVS, 1996, se <http://www.pfc.org.uk/legal/pvs-judg.htm>

Diskriminering och osynlighet

Det är inte bara transsexuella som riskerar att utsättas för diskriminering, det gör alla transpersoner. Därför behöver de samma diskrimineringskydd. Hur man avgör om en person i ett aktuellt diskrimineringsfall är exempelvis transvestit eller transsexuell är inte klarlagt. Men det borde inte vara avgörande för vilken behandling personen får.

När man undersöker behovet av diskrimineringskydd för transpersoner i allmänhet finns det en hel del faktorer att ta hänsyn till. Dels är den stora majoriteten transpersoner inte öppna, framför allt inte på sina arbetsplatser, just på grund av rädslan för trakasserier och diskriminering. Att skyddet dessutom är ytterst bristfälligt gör att få vågar sig "ut". Lagstiftning saknas till största delen och det finns heller ingen ombudsman som kan synliggöra de problem som finns. De transpersoner som utsätts för diskriminering är därför relativt osynliga samtidigt som det naturligtvis inte finns några skäl att tro att de är mindre utsatta än andra minoriteter. Men – och det är viktigt - öppenheten bland transpersoner ökar och därmed också risken för diskriminering.

Problemet med att det inte finns en ombudsman vars uppgift är att bevaka transpersoners diskrimineringskydd är uppenbart. Avsaknaden av ombudsman gör att transpersoner inte har någonstans att vända sig, att frågorna inte blir belysta och att diskrimineringen av transpersoner kan fortgå mer eller mindre ogenerat.

Diskriminering inom olika områden

Nedan följer resonemang kring diskriminering inom ett antal olika områden. För konkreta exempel, se bilaga 5.

1. Arbetslivet

Rätten att gå klädd i det "motsatta könets" kläder

Ett lagskydd inom arbetslivsområdet bör ta hänsyn till transpersoners rätt till fritt könsuttryck, exempelvis när det gäller klädsel. Sverige har i dag en diskrimineringslag-stiftning som tillåter folk att av till exempel religiösa skäl bära i stort sett vilka kläder de vill, också på jobbet. I dagsläget kan en arbetsgivare enkelt hänvisa till sin rätt att följa arbetsplatsens normer, och eftersom det inte anses vara en diskriminerande norm att män inte får gå klädda i kläder designade för kvinnor betraktas det inte ens som moraliskt felaktigt.

Rätten att bli bemött i enlighet med sin könsidentitet

Lagen bör ta hänsyn till transpersoners önskan att bli bemötta som det kön de uppfattar sig som. Vi kan till exempel inte se några skäl att transsexuella personer inte ska kunna jämföras med personer av samma kön som det kön de uppfattar sig ha i bedömningen av en diskrimineringsituation. Det finns gott om transpersoner som vittnar om hur de utestängs från omklädningsrum och toalettutrymmen med hänvisning till att de har en avvikande könsidentitet eller könsuttryck.

2. Utbildningsväsendet

Lagen om likabehandling inom högskolan omfattar bara transsexuella och inte grundskola, gymnasium etc. Det innebär att majoriteten av alla transpersoner saknar diskrimineringskydd inom högskolan och att alla transpersoner saknar diskrimineringskydd inom grundskola, gymnasium och folkhögskolor.

Högskolan

Oavsett hur man förhåller sig till sin könsidentitet och oavsett vilket könsuttryck man har är det en grundläggande rättighet att få genomgå en högre utbildning utan att bli diskriminerad. Vid examination, i studiesituationer, som doktorand, i projektarbeten och i studiesociala situationer riskerar transpersoner att diskrimineras. Det är inte acceptabelt att transpersoner "väljs bort" ur projektgrupper av sina kurskamrater eller om de konsekvent blir tilltalade med ett icke-önskvärt juridiskt förnamn av lärare. Inte heller är det förenligt med god studie-/arbetsmiljö om transpersoner får "samarbetsproblem" med sina handledare, trakasseras på studentpubar eller inte välkomnas i studiekommittéer enbart på grund av att de uppfattas ha avvikande könsuttryck eller könsidentitet.

Grundskolan

Den typ av mobbning och regelrätt misshandel som unga transpersoner rapporterar om till RFSL Ungdom visar att problemen inom grundskola och gymnasium är akuta. Där kan den redan trakasserade dessutom drabbas dubbelt när elevvårdande personal bidrar till utsattheten genom att bagatellisera det. Det finns skäl att tro att unga transpersoner inte får samma stöd och hjälp vid mobbning och trakasserier som andra elever. Det finns också skäl att tro att de som har psykosociala problem inte får samma stöd som andra elever med sådana problem.

En del transpersoner kan ha en kroppsproblematik som ger problem i omklädningsrum och vid kroppsundersökningar. I sådana situationer har elever i grundskolan ingen möjlighet att vägra, de har skolplikt.

3. Erbjudande av varor och tjänster

Allmänna sammankomster

Det är inte helt ovanligt att man-till-kvinna-transpersoner inte är välkomna till allmänna sammankomster som riktar sig till enbart kvinnor. De mest kända är förmodligen Kvinnohusets i Stockholm tidigare vägran att släppa in dem på sina öppna pub- och viskvällar under Pride. Det samma kan tänkas hända kvinna-till-man-transpersoner om könsseparerade klubbar som vissa ordenssällskap och liknande anordnar öppna tillställningar där bara män är välkomna.

Juridisk person

Vid hyra av bostad, samlingslokal eller permanent föreningslokal kan enskilda transpersoner tänkas bli diskriminerade. Detsamma kan hända om en juridisk person, en organisation för transpersoner, vill hyra tillfällig eller permanent lokal. När det gäller en organisation blir kränkningen betydligt större eftersom den drabbar alla medlemmar.

Andra typer av situationer som kan förekomma är köperbudanden och reklamutskick riktade till enbart ett visst kön. Vissa typer av produkter kopplas stereotypt till det ena könet, andra produkter till det andra. Det skickar olyckliga signaler som inte passar med transpersoners verklighet.

4. Socialtjänsten, kommunal service

Socialtjänstens klienter kan antas vara i en extra utsatt position redan och inom den kommunala servicen är det inte bara brukare som är transpersoner som kan drabbas utan även deras anhöriga.

LVU och fosterhemsplacering

Unga transpersoner som omhändertas enligt LVU, på paragraf 12-hem eller placeras i fosterhem kan bli traumatiserade av att kategoriseras som ett kön de inte känner sig hemma i. Placeras exempelvis en ung kvinna-till-man-transperson i en grupp med bara flickor kan hans beteende uppfattas som motsträvt och osocialt, istället för en signal om att han känner sig tvångssocialiserad in i ett kön som inte känns rätt.

Vårdnadsärenden

Det finns flera fall där man-till-kvinna-transsexuella i en skilsmässoprocess råkat ut för att frun kräver egen vårdnad om barnen med hänvisning till den tidigare makens könsöverskridande beteende. Socialsekreterare har i minst ett ärende instämt i denna åsikt.

Barnomsorg och äldreomsorg

Transpersoner som är föräldrar till barn med plats inom barnomsorgen kan uppmanas att inte komma klädda i det motsatt könets kläder på föräldramöten, och det finns risk att de bemöts annorlunda av personalen, attityder som också kan drabba barnen.

Inom äldreomsorgen kan det finnas brukare som är transpersoner. Om en person som levt som kvinna stora delar av sitt liv plötsligt när hon hamnar på ett äldreboende enbart erbjuds "manliga" aktiviteter och sorteras in i "manliga" grupper utifrån sitt personnummer kan det uppfattas som diskriminerande.

5. Hälso- och sjukvård

Ett lagskydd mot diskriminering av transpersoner inom hälso- och sjukvården kan av olika skäl behöva ta avsteg från principen att det bör vara en persons könsidentitet som ska respekteras för att inte diskriminering ska anses uppstå. Det är givetvis viktigt att lagen inte förhindrar att vården tar hänsyn till de biologiska faktorer som är olika för män och kvinnor.

Transpersoner som kommer i kontakt med hälso- och sjukvård kan uppleva det bemötande de får som diskriminerande. Homo- och bisexuella får ibland sin sexuella identitet ifrågasatt och onödigt problematiserad, på liknande sätt kan transpersoner tänkas få sin könsidentitet och sitt könsuttryck ifrågasatt vid möten med vårdpersonal.

Preskriptionstid

Nuvarande preskriptionstid för diskrimineringsärenden är två år, vilket innebär att vissa patientgrupper som har diagnosticeringstider som är längre än två år undviker att väcka talan, av rädsla för att stöta sig med sin läkare. Det problemet kan tänkas öka med patientens beroendeställning – små patientgrupper med liten möjlighet att hitta en annan läkare blir extra sårbara. Läkaren har inflytande inte bara över deras hälsa utan över deras hela livssituation. Detta avspeglar sig sannolikt i den skillnad som finns mellan den generella attityden bland transsexuella gentemot psykiatrin och anmälningsstatistiken till socialstyrelsen.

Intersexuella

Intersexuellas behov av diskrimineringskydd inom hälso- och sjukvården kan omfatta även andra situationer. De har givetvis samma behov av att bli bemötta med respekt för sin könsidentitet som alla andra, oavsett hur deras fysiska kropp ser ut.

Diskriminerande lagstiftning

Sverige har inga lagar som förbjuder folk att gå klädda i det motsatta könets kläder. Däremot kan en del lokala ordningsföreskrifter tänkas förbjuda exempelvis män att nyttja damtoaletter, vilket ger bekymmer för en del transpersoner.

Likaså kan namnlagen sägas diskriminera transpersoner. Den tillåter alla andra män och kvinnor att ha ett namn som stämmer överens med deras könsidentitet, men ger inte transpersoner samma möjligheter. Med hänvisning till paragrafen om att ett visst namn kan ge bäraren obehag, nekas personer utifrån sitt juridiska kön att fritt välja förnamn. Att det faktum att du ser ut som en man, tilltalas med ett mansnamn och har ett pass med ett kvinnonamn kan uppfattas som obehagligt, tar lagstiftaren däremot inte hänsyn till.

Likaså används regeln om att ett namn inte får vara "olämpligt som förnamn" som argument för att neka transpersoner att bära könskonträra förnamn.

Den lag som mest uppenbart är diskriminerande är lagen om fastställelse. För att en transsexuell person ska få byta juridiskt kön kräver den nämligen att personen är steril, ogift, svensk medborgare och över 18 år. Eftersom det juridiska könsbytet är en förutsättning för att få tillstånd till könskorrigering behandling kan man säga att dessa krav måste uppfyllas för att personen ska få sådan behandling. Det finns inga andra patientgrupper som måste uppfylla den typen av krav för att få vård för sin sjukdom.

Internationell lagstiftning

Alla de anti-diskrimineringslagar som finns och som omfattar transpersoner har bekymmer med vilka som ska inkluderas. Vissa lagar är formulerade så att de i praktiken utesluter många transpersoner som inte önskar korrigera kroppen eller inte är födda med atypiska könsorgan, andra inkluderar alla som kan diskrimineras på grund av "gender identity" och "gender expression" vilket kan antas inkludera även transvestiter och drag queens/kings. Vissa lagar inkluderar transpersoner under skyddet mot diskriminering på grund av sexuell läggning, vilket kan resultera i att fördomarna om att transsexualism, transvestism med mera har med sexualitet att göra stärks. Många lagar omfattar också enbart arbetslivet.

I bilaga 4 finns hänvisningar till både anti-diskrimineringslagar, en del domar om diskriminering och en del domar rörande annat än diskriminering.

TRANSSEMINARIUM

onsdag 26 januari klockan 09.00 – 12.30.

Plats: Riksdagens Ledamotshus, Mynttorget 2. Ingång från gården.
Sal L 4-17. Medtag godkänd fotolegitimation

Program

09.00	Välkommen	Martin Andreasson	
09.05	Vad är kön?	Sara Lund	
	Ord och uttryck	Sara Lund	
	Presentation av informatörerna		
09.20	Lukas Romson, FtM ts		
09.25	Martin Lejon, FtM tv		
09.30	Arawn Repka, FtM tv ig		
09.35	Stephanie Green, MtF ts		
09.40	Madeleine Nordenstam, MtF tv		
09.45	Varför inkludera trans i lagstiftningen?	Lukas Romson	
	Lagstiftning i andra länder	Lukas Romson	
10.00	Paus – omgruppering		
			Moderatorer
10.10	Gruppsamtal.	Grupp 1 – tv	Sara Lund
		Grupp 2 – ts	Martin Andrasson
11.00	Gruppsamtal	Grupp 2 – tv	Sara Lund
		Grupp 1 – ts	Martin Andreasson
11.45		Sammanställning av gruppsamtal	Martin Andreasson/Sara Lund
		Avslutning	
12.30	Gemensam lunch på egen bekostnad.		
14.00	Lunchen slut		

KONTAKTINFORMATION

ARRANGÖRER

Riksdagens HBT-grupp

Martin Andreasson,

ordf. Riksdagens HBT-grupp
martin.andreasson@riksdagen.se
Telefon: 08 - 786 46 89
www.martinandreasson.nu

RFSL

forbund@rfsl.se
08 - 457 13 00
www.rfsl.se

Transvestitföreningen FPE-S

info@fpes.se
08 - 604 13 93
www.fpes.se

INFORMATÖRER

Martin Lejon, FtM TV

Transvestitföreningen FPE-S
martin.lejon@home.se

Madeleine Nordenstam/Jan-Olov, MtF TV

Transvestitföreningen FPE-S
madeleine.nordenstam@telia.com

Arawn Repka, FtM TV, IG och DragKing

RFSL Ungdom
arawn.repka@rflungdom.se

Lukas Romson, FtM TS

Homosexuella Socialdemokrater
moonwolf2@spray.se
073 - 673 83 85
http://lukas.romson.org

Stephanie Green, MtF TS

Sveriges Förenade Gaystudenter, SFG
stephanie@disparat.com

Sara Lund/Claes Schmidt, MtF TV

RFSL:s Transarbetsgrupp, projektansvarig för seminariet
sara.lund@rfsl.se
040 - 10 99 01
www.saralund.se

Androgyn – person med könsneutralt utseende.

Bigender, BG – person som identifierar sig som både man och kvinna, könsidentitet.

Biologiskt kön – avser biologiska faktorer såsom bl.a. genitalier, kromosomer och könshormoner.

Dragking, DK – kvinna som leker med det manliga könsuttrycket, på scen eller för att väcka uppmärksamhet. DQ är oftast inte en identitet utan ett beteende.

Dragqueen, DQ – man som leker med det kvinnliga könsuttrycket, på scen eller för att väcka uppmärksamhet. DQ är oftast inte en identitet utan ett beteende.

Female-to-Male (kvinna-till-man) – första bokstaven anger vilket biologiskt kön en person har/hade och sista bokstaven anger riktning eller det kön man identifierar sig med.

Heteronormen – norm som utgår från att alla är och agerar som om de är heterosexuella och har det kön de ser ut att ha.

HBT – homosexuella, bisexuella och transpersoner.

Intergender, IG – person som definierar sig som att befinna sig mellan eller bortom de traditionella könen eller väljer att inte definiera sin könsidentitet alls, en könsidentitet.

Intersexuell, IS – person som är född med atypiska könsorgan, medicinsk diagnos.

Könsidentitet – en persons självupplevda kön

Könskorrigerande behandling – kirurgisk och/eller hormonell medicinsk behandling som korrigerar en persons kropp att passa personens mentala kön.

Könsuttryck – en persons uttrycksmedel för ett visst socialt kön, exempelvis kläder, kroppsspråk, smink, frisyr etc.

Male-to-Female, FTM (man-till-kvinna) – första bokstaven anger vilket biologiskt kön en person har/hade och sista bokstaven anger riktning eller det kön man identifierar sig med.

Mentalt kön (könsidentitet) – en persons självidentifierade kön

Socialt kön (genus) – det kön en person av omgivningen uppfattas tillhöra.

Transgenderist, TG – person som mer eller mindre konstant lever i det "motsatta könets" roll utan att förändra sin kropp på kirurgisk eller hormonell väg, eller en person som har en identitet som det "motsatta" könet men väljer att inte manifesteras denna identitet i sitt utseende eller beteende.

Transpersoner, TP – politiskt samlingsbegrepp som vanligtvis avser individer vars könsidentitet och/eller könsuttryck tidvis eller alltid skiljer sig från normen för det kön som registrerades för dem vid födseln. Varje individ väljer själv om han/hon vill räkna sig till gruppen. Bland de grupper som kan ingå bör nämnas dragqueens, dragkings, intergenders, intersexuella, transgenderister, transsexuella och transvestiter.

Transsexuell, TS – en person som upplever sig vara av "motsatt" kön jämfört med sitt biologiska kön. Är en medicinsk diagnos och kan vara ett sätt att identifiera sig.

Transvestit, TV – en person som mer eller mindre ofta, helt eller delvis klär sig i det "motsatta könets" kläder och roll för att må bra.

REFERENSER, LÄNKAR, BÖCKER & ORGANISATIONER

Lagar

Bill Number: AB 196, State of California 2003- 2004

http://www.leginfo.ca.gov/cgi-bin/postquery?bill_number=ab_196&sess=PREV&house=B&author=leno

Anti-diskrimineringslag som omfattar arbetslivet och hyresgästers diskrimineringskydd, förbjuder diskriminering på grund av "gender identity" och "gender expression" och inkluderar det i "sexual discrimination".

An Act Relating to Civil Rights, State of Rhode Island.

<http://www.rilin.state.ri.us/Billtext/BillText01/HouseText01/H5920A.htm>

Anti-diskrimineringslag som omfattar hyresgästers diskrimineringskydd, förbjuder diskriminering på grund av "gender identity" och "gender expression" och inkluderar det i "sexual discrimination".

The Anti-Discriminating Act, New South Wales

http://www.austlii.edu.au/au/legis/nsw/consol_act/aa1977204/

Inkluderar intersexuella, transsexuella och i vis mån transgenderister så länge de har en önskan att leva i det andra könets roll.

The Sex Discrimination (Gender Reassignment) Regulations 1999

<http://www.pfc.org.uk/legal/sda-gr.htm>

Amending UK law to outlaw discrimination against trans people in certain circumstances.

Sex Discrimination (Gender Reassignment) Regulations (Northern Ireland) 1999:

<http://www.pfc.org.uk/legal/sd-gr-ni.htm>

Northern Ireland's equivalent, and broadly similar, regulations.

The Sexual Reassignment Act 1998

<http://www.pfc.org.uk/legal/sa-act.htm>

South†Australia's legislation to recognise trans people in their reassigned gender.

Gender Recognition Bill

<http://www.pfc.org.uk/gr-bill/index.htm>

Juridiska citat, länkar och domar

"The law, by clinging to a binary system that blindly ignores the existence of intersexuals and the importance of self-identity, reinforces the perception that intersexuality is unacceptable."

Greenberg, Julie A. 1998. Defining Male and Female: Intersexuality and the Collision Between Law and Biology. Arizona Law Review 41 (2):265-328.

<http://www.isna.org/drupal/node/view/59>

"We argue, in keeping with the Court's previous determination, that only the child has the right to make decisions regarding her sexual identity and cosmetic genital surgery. To impose surgery on her would subject her to an unnecessary risk of irreversible harm and violate her human rights."

<http://www.isna.org/drupal/node/view/97>

(Många fallhänvisningar i referenserna)

Goodwin v United Kingdom

<http://www.pfc.org.uk/legal/gdwnvuk.htm>

Full text of the Europe Court of Human Rights judgment (2002-07-11)

Ett av de fall som tvingade Storbritannien att införa Gender Recognition Bill som erkänner transsexuellas rätt att byta födelsebevis och därmed få ny juridisk könsidentitet.

P v. S

<http://www.pfc.org.uk/legal/pvs-judg.htm>

Prejudicerande fall i EG-domstolen som säger att diskriminering på grund av transsexualism är könsdiskriminering och därmed bryter mot likabehandlingsdirektivet.

Corbett v. Corbett (otherwise Ashley)

<http://www.pfc.org.uk/legal/c-v-c.htm>

Full text of 1970 judgment by Lord Justice Ormrod which has since denied trans citizens of the UK legal recognition in their true gender (Size:93Kb)

Determining gender for marriage:

<http://www.pfc.org.uk/legal/lb-tlr1.htm>

in the Bellinger case, the High Court rules that the Corbett test still applies, and that any change in the law is a matter for Parliament

R v John Matthews

<http://www.pfc.org.uk/legal/r-v-jm.htm>

full text of the ruling which confirmed that non-consenting penile penetration of a transsexual woman's vagina may be prosecuted as rape. Reading Crown Court, October 1996

W-v-W

<http://www.pfc.org.uk/legal/w-v-w.htm>

Full text of the October 2000 High Court ruling rejecting an application to annul the marriage of an intersex woman.

Böcker

[TransgenderEquality](#)

<http://www.nglrf.org/downloads/transeq.pdf>

En handbok skriven av några av världens ledande transaktivister inom NTAC, en sammanslutning av främst transpersoner med juridisk kompetens.

Organisationer med juridisk kompetens, antidiskrimineringsprojekt

<http://www.srlp.org/>

The Sylwia Riviera Law Project.

NGO, arbetar mot diskriminering på grund av könsidentitet och könsuttryck, NY.

<http://www.pfc.org.uk/>

Brittiska Press for Change, stark lobbyorganisation som arbetar för transpersoners rättigheter. Har ett omfattande och sökbart arkiv med domar och lagar rörande transpersoner.

<http://www.ntac.org/>

NTAC, Lobbyorganisation bildad 1999 i USA. Har enormt mycket uppgifter om lagar, domar och aktioner i USA.

<http://www.isna.org/>

Organisation som arbetar för intersexuellas rättigheter, har mycket info också. Internationell med bas i USA.

<http://www.ftm-intl.org/>

FTM-International, den största organisationen för transmän. USA-startad med grupper i flera andra länder.

<http://www.gpac.org/>

The Gender Public Advocacy Coalition: Organisation som arbetar för transpersoners rättigheter. USA-baserad

<http://www.lambdalegal.org/cgi-bin/iowa/index.html>

Lambda Lega, organisation som arbetar för HBT-personers medborgerliga rättigheter genom lobbyarbete, utbildning och informationsarbete.

<http://www.transgenderlaw.org/>

TLPI, Transgender Law and Policy Institut.

Arbetar för transinklusive lagar, ihop med advokater och andra experter. Har mycket nyheter, arkiv med transinklusive lagar etc.

<http://www.transgenderlawcenter.org/>

Transgender Law Center, San Fransisco. Har antidiskrimineringsmaterial för hyresgäster och anställda, såväl som för arbetsgivare och hyresvärdar. Håller utbildningar i Transgender Law. Också bas för Transgender Equality Alliance, ett nätverks som växte fram när man lobbade för lag 101.

DISKRIMINERINGSEXEMPEL

Nedan har vi samlat ett antal konkreta exempel på hur diskriminering kan drabba transpersoner. De är alla verklighetsbaserade även om personliga detaljer i många fall har ändrats för att anonymisera texten.

Arbetslivet

Peter har tidigare jobbat som personlig assistent och blir upprörd av samordnaren i kommunen som enträget ber honom hoppa in som ersättare en tid. Peter är biologisk kvinna men definierar sig som man och klär sig mycket androgynt. Han har ingen kontakt med sjukvården med anledning av sin könsidentitet och vet inte om han verkligen definierar sig som transexuell. Ingen på jobbet känner heller till hans könsidentitet. Efter en veckas jobb hos den nya brukaren får Peter veta att han inte är välkommen mer. Brukaren har sagt sig inte trivas med honom. Det är första gången Peter får klagomål och de specificeras inte.

Karl arbetar på ett större företag som projektledare. En kväll när han är ute omklädd till kvinna stöter han på en arbetskamrat som känner igen honom som Karl. Händelsen leder, till stor del beroende på bristande kompetens hos företagsledning och andra inblandade, så småningom till att Karl mister jobbet. Hans exponerade transvestism är direkt orsak till detta.

Barbro har fått ny juridisk könstillhörighet och även genomgått operationer. Hon lever sedan flera år som kvinna i de flesta sammanhang och sedan ett år tillbaka även på sin arbetsplats. Men många av hennes arbetskamrater envisas med att fortfarande använda hennes gamla manliga förnamn och säga "han" om henne, trots att hon flera gånger vänligt förklarat att hon finner det kränkande. När hon beklagar sig för sin närmaste chef och säger att hon blir oerhört sårad menar han att hon måste förstå att det tar tid för folk att anpassa sig.

Gertrud har sedan en tid tillbaka varit öppen på sin arbetsplats med att hon genomgår en könskorrigering. Hon lever helt som kvinna och har en tidigare historia bakom sig då hon trodde sig vara man-till-kvinna-transvestit. När en omorganisering sker på arbetsplatsen visar det sig att Gertrud är övertalig. Hon uppfattar att det har samband med hennes könskorrigering, och att hennes roll som mellanchef på en mansdominerad arbetsplats blev ifrågasatt.

Lars jobbar på daghem och är öppen transvestit utanför jobbet, alltså inför vänner och bekanta, grannar och släkt. Han har även börjat gå på personalfester och liknande utanför arbetstid som kvinna utan problem. När han tar upp möjligheten att uttrycka sig fritt även på sitt arbete får han av sin chef veta att hon oroar sig för hur barnens föräldrar ska uppfatta det. Mellan raderna tycker sig Lars, trots all den information han tidigare gett sin chef om sitt sätt att vara, ana en oro för och misstänksamhet att hans uttryck ska uppfattas som "något sexuellt".

I fallet K. konstateras att könsdiskriminering skett. Han är kvinna-till-man-transsexuell och hade påbörjat en utbildning som i normala fall leder till anställning som väktare hos Falck Security. Utbildningen avbröts på oklara grunder med hänvisning till K:s förestående könsbyte. Förlikning skedde och Falck erkände könsdiskrimineringen. Se <http://www.jamombud.se/news/forlikningomkondisk.asp>

Utbildningsväsendet

En ung dragqueen går öppet till sitt högstadium i kvinnokläder, upprepade gånger. Han trakasseras och mobbas för detta och hans mor kontaktar skolan och ber om hjälp. En lärare säger till modern att eleven måste förstå att det väcker reaktioner om sonen kommer i kvinnokläder. Modern anser att skolan inte gör någonting för att stoppa mobbningen.

En ung kvinna-till-man-transsexuell söker hjälp hos skolsköterskan och annan elevvårdande personal för sina psykiska problem som han tror handlar om hans könsidentitet. Han erbjuds ingen konkret hjälp och ingen vet vart de ska remittera honom. Mamman kontaktar också elevvårdande personal men får inte heller några besked om vart de bör vända sig för kompetent psykiatrisk vård. Inte heller stans ungdomsmottagning kan ge besked om vart de bör vända sig. Ingen instans erbjuder sig att ta reda på information åt modern eller stöd åt eleven.

En ung kvinna-till-man-transsexuell vägras tillträde till toaletterna av sina studiekamrater i gymnasiet. Tjejerna vill inte ha honom på "sin" eftersom han ser för manlig ut och killarna släpper inte heller in honom.

En man-till-kvinna-transsexuell ska påbörja en högskoleutbildning och har inte kommit så långt i sin utredning att hon kan ansöka om nytt namn med tillhörande personnummer. Hon kontaktar därför programstudierektorn och ber denne ändra hennes namn i papperna. Han vägrar och vid uppropet ropas hon således upp inför hela klassen med ett typiskt mansnamn.

Erbjudande av varor och tjänster

Rickard, en ung kvinna-till-man-transsexuell, vägras först inträde på en nattklubb. Klubben annonserar att de är ett ställe för homo- och bisexuella och transpersoner. Men vakten vill inte släppa in honom med hänvisning till att han ser straight ut. Efter lite diskussioner släpps han ändå in. För Rickard känns kvällen förstörd.

Ett par går på en större fest i klubblokaler. De ska träffa vänner som lockar flera 100 personer under Pride. Festen annonseras som öppen för kvinnor, inklusive man-till-kvinna-transpersoner och kvinna-till-man-transpersoner. Trots detta håller kvinnan i paret, en man-till-kvinna-transvestit, på att inte släppas in av vakten. Partnern, som är kvinna-till-man-transvestit, finns det dock inga hinder för. Slutligen släpps båda in, efter att en arrangör ingripit.

Ett lesbiskt par nekas att köpa en hundvalp, med hänvisning till att en tidigare köpare som var transvestit har skadat valpen genom att använda den i sexuella sammanhang.

Thomas/Gabriella går på kasino klädd som Gabriella, eftersom han är man-till-kvinna-transvestit och trivs med att göra olika kulturella saker klädd som kvinna. Han har både peruk och smink och är snyggt och anständigt klädd. Vid inpasseringskontrollen, som numera finns på alla kasinon av säkerhetsskäl, blir han överdrivet granskad av vakten. När han visar sitt körkort får han veta att han inte kan komma in eftersom han ju inte liknar det foto som finns på körkortet. Till slut kommer han in men får veta att det inte kommer att gå nästa gång, då måste han komma i herrkläder. Thomas/Gabriella blir kränkt och ledsen.

Robert, en ung transvestit, bestämmer sig för att gå ut och roa sig "på lokal" i sin kvinnliga skepnad. Kvällen innebär flera nya trevliga bekantskaper men en del människor kan inte hantera Roberts närvaro. Stämningen blir tidvis obehaglig och ganska hotfull. Vakterna uppmärksammar detta och bestämmer sig för att "lösa problemet" genom att porta Robert, som visserligen genom sin närvaro orsakat vakternas huvudbry, men som knappast kan göras ansvarig för andra gästers reaktioner.